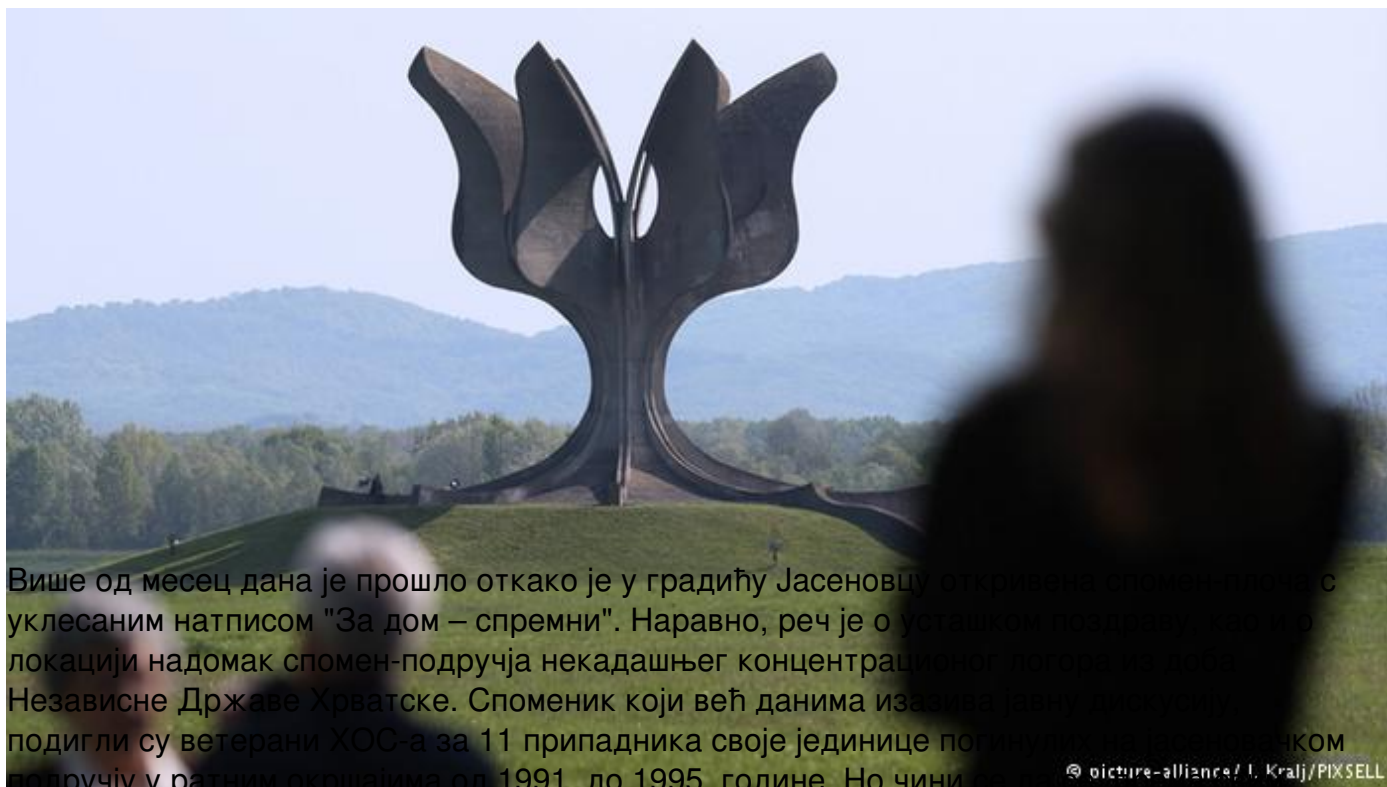

Хрватске власти никако не успевају да се на прави начин суоче са актуелном појавом и ефектом најтежег десничарског ревизионизма – у Јасеновцу, недалеко од некадашњег концентрационог логора НДХ.

Више од месец дана је прошло откако је у градићу Јасеновцу отворено споменишће с уклесаним натписом "За дом – спремни". Наравно, реч је о усташком подручју, само на локацији надалек спомен-подручја некадашњег концентрационог логора НДХ Независне Државе Хрватске. Споменик који већ данима изазива јаку реакцију подигли су ветерани ХОО-а за 11 припадника своје јединице погинулих у ратним подручју у ратним окршајима од 1991. до 1995. године. Но чини се да су првенствено реакцијама, тај камени спомен претвара првенствено у посвету наведеном старом озлоглашеном поздраву, пише "Дојче веле".

Главно питање које стога неугодно одзвања Хрватском гласи: како је било могуће да тај поклич осване баш тамо где су његови поклоници, хрватски следбеници фашиста и нациста, побили највише људи, махом цивила – Срба, Јевреја, Рома, па и Хрвата антифашиста и комуниста?

Туђманов правни парадокс

Преко 80.000 жртава усташког конц-логора поименце је набројано по стакленим таблама јасеновачког музеја у сенци монументалног Каменог цвета Богдана Богдановића.

Логорски комплекс пружао се дуж леве обале Саве, до Старе Градишке, а и на другу, босанско-херцеговачку страну. Али одговор на горње питање можда ваља тражити у проширењу енигме, наиме, будући да су се пре Јасеновца слични натписи појавили на многим другим местима у Хрватској, у разним облицима. Комеморативни поводи једне десничарско-екстремистичке паравојне јединице с почетка претпрошле деценије, свакако нису ни прва, ни једина њихова појава у последњих четврт века.

Ипак, уз ХОС (скраћеница за "Хрватске оружане снаге") долазимо до правног парадокса у који су већ годинама запетљане хрватске власти. Фрањо Туђман је својевремено забранио ХОС и наложио прагматично инкорпорирање његових припадника у јединствену хрватску војску. Само удружење остаје регистровано уз спорни усташки поздрав, као један од подсетника на чију се традицију и даље ХОС-овци позивају. Обележја домаћих колаборациониста окупатора и њиховог злочиначког режима у Другом светском рату, међутим, ускоро бивају стављена ван закона.

Није било тешко закључити да њихов заостатак у формално-службеној регистрацији ХОС-а остаје до дан-данас најприкладније упориште НДХ-носталгичара. И у тај се претинац посеже сваки пут када неке затреба мало конфронтације са властима, неистомишљеницима, медијима.

Пленковић (није) као Санадер

Сличан је пример био са ХОС-овим спомеником у Сплиту пре две године, али с њега је

натпис "За дом – спремни" убрзо уклоњен. Ипак, може се дефинитивно рећи да хрватске власти генерално избегавају суочавање с тим проблемом који би, у противном, могао доста једноставно да се рашчисти. Усташке ознаке су забрањене по неколико прекршајних закона и све пропратне контроверзе не би требало да представљају тако велику практичну потешкоћу, само кад би било оне фамозне политичке воље за хватање укоштац са властитим срамотама.

- Али чини ми се да тај, већ трајно проблематични аспект хрватске политике, може донекле да реши само ХДЗ - оцењује за ДВ Берто Шалај, политиколог са загребачког Факултета политичких наука.

То се видело с примером Иве Санадера, релативно успешним у том погледу, наставља Шалај.

- Сада је реч о мало друкчијим односима у тој странци. Јер, види се да интерни екстрими показују отпор према покушајима новог лидера Андреја Пленковића да их помакне ка ублаженијим позицијама десног центра. Они то изводе и кроз посланички клуб у парламенту, али и помоћу разних везаних удружења. Тако да је лоше и то што генерално имамо суграђане који славе један од најозлоглашенијих европских режима 20. века, као и то што они не подносе ни свог шефа који је умерен, а хрватски је премијер.

Питање злочина комуниста, али онда и – хришћана

Шалај је мишљења да Пленковић процењује да још нема снаге за обрачун с радикалима, па се и не одређује изричито према случају Јасеновца – али и да се ваљда не заварава како ће њихово деловање престати само од себе. Уз толерисање би могли додатно да се осоколе, да рашире крила за даље акције.

С друге стране, пак, уз овакве случајеве, посеже се и за поређењем усташке идеологије с оном комунистичком и социјалистичком. На захтев да се уклоне усташки или генерално фашистички и нацистички симболи, редовно се узвраћа да треба склонити и нпр. црвену звезду петокраку.

- У начелу, правдање једног злочина другим је неприхватљиво. Притом знамо да је усташки режим био изразито злочиначки, и у теорији и у пракси. Комунистички је у теорији био веома прихватљив, а и у пракси је био углавном позитиван. Па и његових злочина није било једнако много '45. и '65. и '85 - закључује саговорник "Дојче велеа".

Карактер неке идеологије очигледно није могуће ишчитавати само из његове теорије или само из праксе, а да не говоримо о том припадајућем историјском и геополитичком контексту. Целокупно хришћанство, рецимо – као наслеђе, теологија, богослужење, култура – било би у противном међу првим кандидатима за укидање законским декретом, а нарочито би то био случај с Римокатоличком црквом. С тим ће се у принципу сложити наш други саговорник, Лука Богданић са Филозофског факултета у Загребу, а чије подручје научног рада је, између осталог, и филозофија политике.

- Нема идеологије која је била тотално света и која је остала неокаљана док побеђује", сматра Богданић. "Али модерно друштво не сме овако да се политички поставља у односу на прошлост и садашњост. Ми овде имамо посла с манипулацијом, са ревизионизмом који – а то је веома важно – буја посвуда.

Материјални интерес елите у позадини

- Говорим о Европи, али тај процес успева и шире, на таласу економске кризе у којој брзо расту популизми који свет деле на 'моје' и 'твоје'. Тако изазване напетости одговарају десници, она ту налази своје вредности, а увек и сама у позадини има материјални интерес своје елите, наспрам апстрактних вредности домовине, нације, конфесије. Договор такве нове деснице и савремене левице која се и сама помакла у центар, тада се урушава, јер нема довољно новца за све. А естаблишмент слева и здесна ионако је постао превише међусобно налик. Управо то чекају прави фашисти - речи су Луке Богданића.

